

Bela in Sebastijan Belle et Sébastien 9+

pedagoško gradivo

avtorice: Živa Jurančič, Katarina Jurjavčič, Ana Peršič

kazalo

kazalo	1
uvodna beseda	3
o filmu	3
filmografski podatki.....	3
krajša vsebina.....	4
daljša vsebina.....	4
o avtorju	8
iz prve roke	9

zanimivosti o nastanku filma	9
otročstvo v 2. svetovni vojni	10
izhodišča za pogovor o filmu	16
sebastijan.....	16
sebastijanova družina.....	16
bela in sebastijan.....	17
strah pred živalmi	17
narava in življenje v gorah.....	18
življenje v času vojne.....	18
dodatne dejavnosti.....	19
viri.....	20

Art kino mreža Slovenije in Kinodvor dovoljujeta in spodbujata nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

Kolofon | **Bela in Sebastijan** • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Avtorice: Živa Jurančič, Katarina Jurjavčič, Ana Peršič • Uredila: Živa Jurančič • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Slikovno gradivo o film: arhiv Kinodvora; Slikovno gradivo v prispevku *Otroštvo v 2. svetovni vojni*: Muzej novejšje zgodovine Slovenije • Izdala v elektronski obliki: Art kino mreža Slovenije in Javni zavod Kinodvor, 2015

Pedagoško gradivo je nastalo v okviru **Nacionalnega filmsko-vzgojnega programa**.

Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru OP RČV, razvojne prioritete »Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti«, prednostne usmeritve »Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podpora socialni vključenosti«.

uvodna beseda

Film **Bela in Sebastijan** pripoveduje brezčasno zgodbo o prijateljstvu med dečkom in psom – zgodbo, ki so jo otroci napeto brali ali spremljali na televizijskih zaslonih pred šestdesetimi leti in ki bo zagotovo pritegnila tudi današnje otroke. Poleg zaupanja in velikega prijateljstva med Sebastijanom in Belo pa film prinaša tudi druge teme, o katerih lahko spregovorimo z otroki in mladimi: življenje v gorah, odnos do narave in živali, (ne)iskrenost, solidarnost in pomoč drugim ter čas 2. svetovne vojne, v katerega je režiser Nicolas Vanier prestavil prvotno zgodbo o Beli in Sebastijanu. V pedagoškem gradivu tako poleg izhodišč za pogovor in dodatnih dejavnosti predstavljamo tudi prispevek *Otroštvo v 2. svetovni vojni*, ki ga je pripravila Katarina Jurjavčič, kustosinja v Muzeju novejše zgodovine Slovenije.

o filmu

filmografski podatki

slovenski naslov **Bela in Sebastijan**

izvirni naslov **Belle et Sébastien**

država produkcije Francija

leto produkcije 2013

tehnični podatki DCP, barvni igrani film, 104 minute

jezik francoščina s slovenskimi podnapisi

režija Nicolas Vanier

scenarij Juliette Sales, Fabien Suarez, Nicolas Vanier

fotografija Eric Guichard

montaža Stéphanie Pedelacq, Raphaele Urtin

glasba Armand Amar

igrajo Félix Bossuet, Tchéky Karyo, Margaux Chatlier, Mehdi El Glaoui, Dimitri Storage, Andreas Pietschmann, Urbain Cancelier

distribucija Fivia

krajša vsebina

Zgodba se odvija med 2. svetovno vojno, pod nacistično okupacijo, visoko v alpskih gorah, kjer je sneg še neomadeževan. Do vdora Nemcev je gorska vas poosebljena spokojnost.

Šestletni Sebastijan udomači pirenejskega planinskega ovčarja Belo. Deček brani Belo pred lokalnimi možmi, ki verjamejo, da je čredam škodljiva zver.

Vojni film, v katerem deček prisostvuje judovskemu begu, ter klasična filmska pustolovščina o nezlomljivem prijateljstvu med otrokom in živaljo.

daljša vsebina

Leto 1943 – 2. svetovna vojna zajame tudi gorsko vasico Saint Martin v francoskih Alpah blizu švicarske meje, kjer odrašča Sebastijan. Brez staršev je in zanj skrbita Cezar, ki ga deček doživlja kot svojega dedka, ter njegova nečakinja Angelina. Staršev nikoli ni poznal. Ve le to, da je njegova mama »za gorami, v Ameriki«, in po Cezarjevih besedah ga bo obiskala za letošnji božič.

Sebastijan svoje dneve namesto v šolskih klopih preživlja v naravi. Cezarju pomaga pri skrbi za živali na gorski kmetiji, skupaj se odpravljata na lovske obhode. Na enem izmed njih opazita

Kinodvor.
Mestni kino.

živalske sledi. Cezar takoj prepozna, da to niso navadne volčje sledi, temveč sledi podivjanega psa, ki pleni ovce vaščanom. V tistem zaslišita strele. Nekdo je ustrelil gamsjo samico z mladičem, ki je zdaj sam ujet na gorski polici. Brez mame ne bo preživel in treba ga bo rešiti. Cezar dečku priveže vrv okoli pasu in ga spusti čez prepad na gorsko polico. Sebastijan niti za trenutek ne okleva. Mladička pogumno prinese na vrh v nahrbtniku in vzameta ga na kmetijo.

Sebastijan se po opravljenem delu na kmetiji sam vrača v vas. Cezar mu zabiča, naj ne dela ovinkov. Zverina, ki se potika naokoli, je nevarna in napadla je tudi ljudi. Sebastijan jo na svoji poti res sreča. Nežno jo ogovori, nič žalega ji ne bo storil in tudi zver dečka ne napade. Njuno bežno srečanje prekinejo Cezar in pastirji, ki hitijo za Sebastijanom. Zver pobegne, Sebastijan pa se z možmi odpravi dalje v vas.

Nad vasjo zagledajo vozila nemških vojakov. Pastirji hitro skrijejo svoje orožje, Sebastijan pa odhiti opozoriti Angelino, ki dela v vaški pekarni. Ta ga pošlje naprej k Viljemu, vaškemu zdravniku. V pekarno vstopi nemški poročnik in Angelino obvesti o ukazu štaba – vsak ponedeljek bo morala izročiti 30 kilogramov kruha nemški vojski. Angelina mu odgovarja s prezirom in odporom, a ukaz je ukaz. Uporniški duh je moč čutiti v vsej vasi, ko vojaki izvajajo preiskave in aretacije. Poročnik ve, da nekdo v vasi vodi ilegalne ubežnike na drugo stran meje. Vedeti hoče, kdo je to! Vaščani se naredijo nevedne, nevednega se ob preiskavi naredi tudi Viljem. A poročnika ne prepričajo in zagrozi jim, da mu ubežniki ne bodo ušli.

Naslednji dan Cezar nastavlja pasti za zver. Deček po srečanju vedno bolj dvomi, da zver res napada ovce. Vendar je Cezar neomajen. Slišal je zgodbo o podivjanem psu. Prejšnji lastnik je z njim grdo ravnal, ga pretepal in stradal, zato je pes pobegnil in zdaj pleni v gorah. Sebastijana zgodba ne prepriča, zato skuša psa poiskati ter ga posvariti pred nevarnostjo. Kliče ga in prosi, naj se prikaže. Pes ga od daleč nezaupljivo opazuje, se mu ob potoku na hitro prikaže in ponovno zbeži. Počasi pa se le vda njegovemu prijaznemu prigovarjanju in mu sledi. Med dečkom in psom se tako stke zaupljivo prijateljstvo. Skupaj se podita po travnikih in gorah, ležita na soncu, se igrata ob potoku in poskrbita za čredo ovac. Končno se Sebastijan prepriča, da je imel prav. Njegov pasji prijatelj zagotovo ne pleni po vasi, saj do ovac ni napadalen, temveč prej bojazljiv. Nekega dne ga zvabi na kopanje v gorsko jezero, iz katerega namesto sivega, umazanega in smrdečega psa na obalo spleza čista, prečudovita bela psička. Odslej bo

njeno ime Bela. Sebastijan jo skriva v gorsko kočo, ki je le njegova in ima skrivni prehod, skozi katerega lahko psička pobegne, če bi bilo potrebno.

Nekega dne visoko v gorah v Veliki soteski Sebastijan od daleč zagleda Viljema s skupino ljudi s polno prtljage. Zvečer doma o tem povpraša Angelino, ki ga skuša prepričati, da so se ti ljudje z Viljemom le potepali, tako kot to počne tudi sam. Vendar ji Sebastijan ne verjame in sprašuje dalje. Angelini njegova radovednost ni všeč. Tako kot ima on svoje skrivnosti, imajo skrivnosti tudi odrasli in bolje je zanj, da jih ne pozna.

Angelino in Viljema skrbi za Sebastijana. Ne hodi v šolo, ne družita se s svojimi vrstniki in nihče ne ve, kje se potepa visoko v gorah, polnih nevarnosti. Tudi Cezar pri Sebastijanu opazi čudno, skrivnostno vedenje. Da bi imel dečka bolj na očeh, se odloči, da mu bo vsako jutro pomagal v staji. A po opravljenem delu se Sebastijanu še naprej uspe izmuzniti na gorske pohode. Tistega dne na ribolov, med katerim z Belo zaslišita strele nemških vojakov na lovu za srnami.

Sebastijan se jima postavi po robu in ju skuša zadeti s kamnom. Eden izmed vojakov trdo zagrabí dečka, v tistem pa ga napade Bela. Drugi jo skuša ustreliti, a Bela pravočasno zbeži.

Zaradi dogodka se Sebastijan znajde na zagovoru pred nemškim poročnikom, z njim pa tudi župan in Cezar. Poročnik želi vedeti, kaj je v gorah počel Sebastijan in kaj bo glede zveri ukrenil župan, ki mu obljubi, da jo bodo ujeli. 50 mož se bo navsezgodaj odpravilo na pogon. Z njimi bo tudi Cezar in Sebastijan skuša izvedeti, kje bodo možje lovili. Na pobočju, imenovanem Glantieres, kamor Sebastijan ne sme. Varen bo le na območju Meije. Deček Cezarju zaupa in niti sluti ne, da bo njun pogovor izrabil. Oborožene može Cezar popelje ravno na kraj, kamor je dan poprej napotil Sebastijana. Preden jih deček in Bela zapazita, so jima že za petami. Poženeta se v beg, a ju dohiti Cezar, ki skuša ustreliti Belo. Mednju skoči Sebastijan, ki tako prepreči Cezarju, da bi ranil Belo. Ta še pravočasno zbeži, Cezar pa Sebastijana zapre v stajo.

Medtem se pregon nadaljuje. Možje so vse bližje Beli in nekdo jo s strelom zadene v zadnjo tace. Ranjeni psički zadnji hip uspe pobegniti pred novim strelom. Možje jo iščejo dolgo v noč, na koncu pa iskanje opustijo, prepričani, da ranjena noči ne bo preživela.

Cezar se sredi noči vrne domov. Pijan išče Sebastijana, ki mu je uspelo pobegniti iz staje.

Pričaka ga Angelina, jezna zaradi njegovega ravnanja z dečkom. Še bolj pa je jezen Sebastijan,

ki sliši njun pogovor. Cezarju ne bo nikoli odpustil! V solzah zapusti dom in se skozi noč odpravi do skrivne kočice, kamor se za njim zateče tudi ranjena Bela. Sebastijan je presrečen – njegova psička je vendarle živa!

A Sebastijana skrbi za žival, ki ima vročino. Za nasvet povpraša Viljema. Najprej skrivnostno in po ovinkih, ko pa izve, da je ob infekciji rane nujno potrebna injekcija, mu zaupa, kdo je v resnici njegov bolnik. Viljem ga skuša prepričati, da je zver nevarna in da je treba obvestiti Cezarja. A če Viljem izda Sebastijanovo skrivnost, bo tudi Sebastijan izdal skrivnost o prehodih ilegalnih ubežnikov. Viljem se vda in se skupaj z dečkom odpravi proti kočici. Od daleč si ogleda rano in pripravi injekcijo, ki jo Bela lahko da le Sebastijan. Nikomur drugemu ne zaupa dovolj. Deček najprej okleva, nato pa zbere pogum in stisne zdravilo nad psičkino rano.

V vas pride zima, snežne razmere pa ne ustavijo Viljema pri vodenju ubežnikov čez gorski prelaz. Neke noči v gorah zaslišijo hrup. Viljem v snegu zagleda volkove, ki se pripravljajo na napad Cezarjeve črede ovac. V tistem s hriba priteče Bela in se postavi čredi v bran. Viljem skuša pomagati, a se pri hoji po snegu poškoduje. Bela odžene volkove, nato pa poškodovanega Viljema na saneh odvede v vas do Cezarjeve hiše. Cezar končno uvidi resnico – ni Bela tista, ki je plenila ovce, temveč volkovi.

Viljem zaradi poškodbe ne more na pot. Angelina želi namesto njega voditi prehod ubežnikov, vendar ji Viljem nasprotuje. Angelina pa je odločena – tokrat bo vodnica ubežnikov ona. Za njo se do jame odpravi tudi Sebastijan, prav tako odločen, da gre na pot. Angelina popusti in Sebastijan lahko čez dan ostane z njo in ubežniki, med katerimi je tudi deklica Sebastijanovih let. Od nje Sebastijan izve, da Amerika ni na drugi strani gora, temveč daleč čez ocean. Sebastijan je razočaran. Še enkrat je ujel Cezarja na laži. Na božični večer se namesto domov odpravi v šolo, kjer zaspi. Zjutraj mu Cezar prinese darilo. Prav tisto, česar si je Sebastijan najbolj želel – uro s kompasom. Sebastijan se razveseli darila, a obenem želi vedeti resnico o svoji mami. Cezar mu razkrije, da ga je rodila Ciganka, ki jo je Cezar peljal v zavetišče. Preden je umrla, ji je obljubil, da bo zanj poskrbel, in od takrat ga ima za svojega sina.

Medtem božič praznujejo tudi nemški vojaki. Enemu izmed njih se posveti, da bi ravno na ta večer lahko potekal prehod. Noč bo jasna in jutro krasno, zato se nemški vojaki odpravijo na teren. Svoj pohod pričenjajo tudi ubežniki z Angelino. Zjutraj za seboj zagledajo nemškega

poročnika, ki se je ločeno od ostalih vojakov podal v iskanje ubežnikov. Kliče jih vse glasneje in s svojimi vzkliki sproži snežni plaz, ki ga pokoplje. Na kraj nesreče prispejo Cezar, Sebastijan in Bela, ki izkoplje poročnika izpod snega. Ta jih uspe še posvariti pred vojaki, ki so na poti čez Visoko sotesko. Tako se razkrije še ena skrivnost. On je bil tisti, ki je vaščanom sporočal ure nemških patrolj in tako omogočal prehode čez mejo.

Ubežniki in Angelina morajo pohiteti. Zaradi plazu in nemške patrolje jim ostane le pot čez ledenik. Ker je polna razpok, jih bo morala voditi Bela. Podajo se na nevarno pot, na kateri se komaj rešijo zasledovalcev. Pod Belinim vodstvom srečno prispejo na gorsko mejo. Na vrhu se Angelina odloči, da se ne bo vrnila nazaj, pač pa nadaljevala potovanje do Anglije, kjer se bo borila za zmago. Sebastijan pa se vrne nazaj v vas, a ne sam – z njim je najpogumnejša psička na svetu, Bela.

o avtorju

Nicolas Vanier je pisatelj in režiser dokumentarnih ter igranih filmov. Med njegova najpomembnejša filmska dela sodita dokumentarec **The Last Trapper (Le Denier Trappeur**, Nemčija, Francija, Italija, Kanada, Švica, 2004) o lovcih v predelu Jukon na zahodu Kanade in **Loup** (Francija, 2009), filmska zgodba o plemenu Evenk v Sibiriji, ki je bila predvajana tudi na

festivalu v Cannesu. Pri svojem ustvarjanju, bodisi literarnem bodisi filmskem, v ospredje vedno postavlja naravo. To velja tudi za film **Bela in Sebastijan**, njegovo šesto delo, pod katero se je podpisal kot režiser.

iz prve roke

»Kot otrok sem nestrpno pričakoval nedeljske popoldneve, ko je bila na sporedu nova epizoda TV-nanizanke Bela in Sebastijan. Slabih petdeset let kasneje želim današnjim otrokom omogočiti enako občutenje; tako kot moja generacija naj tudi oni uživajo v njuni zgodbi. Ne nazadnje je prijateljstvo med človekom in psom brezčasno.«

»Ljudje morajo znova pridobiti spoštovanje do gora in njihove neverjetne lepote ter raznolike narave. Ponovno morajo razumeti, kako pomembna je narava za nas in naše ravnovesje. /.../ Čez nekaj desetletij filma, kot je naš, ne bo več mogoče posneti, ker bo neokrnjeno naravo uničila človeška roka. Vedno pozivam k večjemu spoštovanju do narave. /.../ Upam, da bo film ljudi navdihnil in jih spodbudil k pogovoru o učenju ponovnega spoštovanja narave.«

- Nicolas Vanier

zanimivosti o nastanku filma

Zgodba o Beli in Sebastijanu je sredi 1960-ih leti izšla v obliki mladinskega romana francoske pisateljice, igralka, režiserke in scenaristke Cécile Aubre in kot istoimenska francoska igrana TV-nadaljevanka. V 80-ih letih na Japonskem je nastal tudi anime v več delih. Prvotna zgodba se odvija v 60-ih letih preteklega stoletja, režiser Nicolas Vanier pa je zgodbo o prijateljstvu med dečkom in psom v filmu **Bela in Sebastijan** prestavil v čas 2. svetovne vojne, v leto 1943. V filmu je želel prikazati pozitivne zgodbe, ki se zgodijo v času vojne – zgodbe, v katerih preprosti ljudje skušajo rešiti življenja in ubežnikom pomagati čez mejo na svobodno ozemlje ter se tako, kot pravi sam, pokloniti »vsem, ki so v tistih časih postavili na kocko svoja življenja, da so lahko storili dobro. Danes se namreč teh ljudi komajda še kdo spomni. Živijo v gorah, pozabljeni od vseh.«¹

---

¹ Nicolas Vanier v intervjuju za pedagoško gradivo *Film des Monats 12/2013: Belle & Sebastian*; dostopno na: <http://www.kinofenster.de/download/monatsausgabe-belle-und-sebastian.pdf>.

otročstvo v 2. svetovni vojni

Katarina Jurjavčič, Muzej novejše zgodovine Slovenije

Druga svetovna vojna se je za karađorđevićevsko Jugoslavijo začela na cvetno nedeljo 6. aprila 1941, ko so nemške čete zgodaj zjutraj, brez vojne napovedi, prestopile jugoslovanske meje.² Vrtinec dogajanj je zajel tudi najmlajši rod. Otroci svoja doživljanja vsakdanjika pokažejo prek igre in tako so se igrali – vendar igrali so se – vojno. »Povprek čez naše dvorišče so izkopali globok jarek za cevovod ali nekaj takega in otroci smo v predvojnem razpoloženju tisti jarek takoj spremenili v strelskega,« se spominja Vladimir Mušič – Braco. »Pri vseh vojaških vajah je bil majhen, a na moč resen problem: vsi smo hoteli biti nekakšni oficirji in moj brat seveda general, jaz pa, recimo, najmanj polkovnik, tak generalštabni, kakršen je bil moj stric Jurij. Navadnih vojakov nam je torej resno primanjkovalo.«³

Vojna kot igra. Deček iz Ribnice, fotografiran oktobra 1943, je opremljen z brzostrelko beretta (mod. 38), bajonetom za puško carcano (mod. 1891), italijanskimi nabojnicami, italijansko bandoljero za konjeniško puško carcano (mod. 1891) in italijansko plinsko masko T 35. Foto: Vinko Bavec.

Otroci so na začetku v vojnem dogajanju videli nadgradnjo svoje domišljajske igre, ki so jo lahko dopolnili z avtentičnimi elementi vsakdana. »Otroci smo se igrali s strelivom, kot se danes igrajo otroci s plastičnimi igračkami. Bili smo pravi mojstri v odpiranju nabojev in njihovem praznjenju, saj je bil smodnik zelo dragocen. Poznali smo skoraj vse njegove vrste,

² Vodopivec Peter, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 2006, str. 264, 265.

³ Mušič Vladimir Braco, *Otroštvo v znamenju vojne*, 2006, str. 16.

po videzu in po okusu. Dolge, tanke palice v obliki špagetov so bile nenavadno sladke. Ker ni bilo slaščic, smo sesljali to vrsto smodnika.«⁴

A vedno obstaja trenutek, ko se varen svet zruši, ko vojna dokončno naredi rez s preteklostjo, s t. i. »zlatimi časi«.⁵ Nekateri otroci so si tako leta 1942 nadeli triglavke in nosili lesene puške, ustanovljene so bile prve pionirske čete, bataljoni, odredi.

Pionirji iz Podplanine pri pozdravu, 1944/1945. Foto: Edi Šelhaus.

Bili pa so tudi kurirji in obveščevalci, zbirali so hrano za partizanske enote. Ko se je pionirska organizacija okrepila, so korakali po vaseh, prepevali partizanske pesmi ter nastopali na prireditvah in mitingih, a ko so se »odrasle aktivnosti« končale, so se zopet obmetavali s češarki in podili za odlomljenimi vejami. Po italijanski ofenzivi jeseni 1942 je veliko teh pionirčkov iz Notranjske in Dolenjske s starši odšlo v internacijo, od koder se mnogi niso več vrnili.⁶ Otrok je namreč vedno usodno povezan s svetom odraslih, še posebno v ekstremnih razmerah, v vojnem času. Med drugo svetovno vojno, ko so Slovenijo okupirali nemški, italijanski in madžarski okupatorji, je bil mladi rod izpostavljen enakim pritiskom kot starejše generacije, saj se vojna ni omejevala le na spopade med oboroženimi vojaki. Mladi so spoznali

⁴ Ott Ivan, *Otroci s Petrička*, Ukradeno otroštvo, 2008, str. 8.

⁵ Ivan Ott, *Otroci, žrtve vojne*, 2009, str. 17.

⁶ Nedog Urbančič Alenka, *Otroci revolucije*, 1957, str. 3–7.

racije, požige, smrt, raznarodovanje in izgon v koncentracijska taborišča. Bili so odgnani iz svojih domov, iz svojega okolja, iztrgani so bili iz svojih družin, izgubili so najbližje, prisiljeni so bili živeti v tujem, nepoznanem in neprijaznem okolju. Veliko otrok je ostalo brez enega od staršev, največkrat očetov, ki so bili zaradi različnih potreb vojne odsotni. Na ta način so bili oropani otroštva in potisnjeni v svet, ki so ga skrojili drugi.⁷ Iskali in potrebovali pa so oporo in nekateri so jo našli – v svojih živalskih prijateljih: Marica je prezeble nožice grela v kožuhu domačega psa, Hermana pa je jok minil ob pogledu na zajčka.

Triletna Marica se je rodila v taborišču na otoku Rabu in v domači kočevski vasi Papeži je njo in njene domače pričakala le požgana hiša. Ko pa jih je izza ruševin pozdravil domači pes, niso znali najti odgovora na vprašanje, kako je preživel mesece odsotnosti. »Prisotnost te zveste živalce,« se spominja fotograf Edi Šelhaus, »je bila za vse nas v tem krutem času razdejanja nekaj, kar nas je pomirilo.«⁸

Mala Marica iz požgane vasi Papeži s psom pozimi leta 1945. Foto: Edi Šelhaus.

Herman Malnar je bil v zgodnjem otroštvu sila jokav otrok. A fanta s preveliko titovko je želel partizan – fotoreporter na vsak način fotografirati, se je spominjala Jurcljeva mama iz Trave. Posnetek je uspel šele tedaj, ko so iz hleva prinesli zajčka, otrokovo najljubšo živalco, in ga položili predenj. Herman se svojih vojnih dni ni spominjal, saj je bil v trenutku posnetka star le

⁷ Gombač Metka, Gombač Boris, Trpljenje otrok v vojni, Sedemdeset let po zaprtju italijanskih taborišč, 2013, str. 29.

⁸ Kolar Vitka, Šelhaus Edi, *Dobro jutro, živali*, 1991, str. 13, 14.

dve leti. Svoj prvi posnetek je videl šele v starosti dvaintridesetih let, ko mu ga je fotograf Edi Šelhaus sam podaril.⁹

Mali pionirček Malnarjev Herman z zajčkom v snegu, Trava, 1945. Fantek se ni hotel fotografirati, dokler mu niso prinesli zajčka. Na glavi ima titovko Edija Šelhausa, v rokah pa leseno puško. Foto: Edi Šelhaus.

V načrtih okupatorjev Slovenci kot narod niso imeli prostora. Predvsem nemški okupacijski stroj je bil pri ukrepih hiter in korenit. Ker je pri odraslih ta proces napredoval le počasi, so bili naslovniki za take prevzgojne načrte predvsem otroci in mladina. To vzgojo naj bi po Himmlerjevem ukazu opravljali v zavodih esesovskega društva Lebensborn.¹⁰ V prostorih 1. osnovne šole v Celju je okupator okrog 600 otrok iz slovenskih družin ločil od njihovih staršev in septembra 1942 mlajše otroke poslal v domove Lebensborn, starejše pa v posebna taborišča za prevzgojo, da bi jih prevzgojil in ponemčil. Na drugi strani pa so obstajale organizacije, ki so skrbele za varnost otrok. Slovenska narodna pomoč je v Ljubljani skrbela za otroke aktivnih partizanskih bork in borcev. S pomočjo rejniških družin je od julija 1941 do konca vojne v Ljubljani oskrbovala otroke – znane pod imenom ilegalčki.¹¹

/

⁹ Šelhaus Edi, Fotoreporter, str. 56.

¹⁰ Hribar Drago, Taboriščniki – ukradeni otroci, 2002, str. 28.

¹¹ Rettl Lisa, Vida Obid, Partizanski otroci, 2006, str. 15.

*Marjetka Šentjunc leta 1943 na vrtu rejnikov – Lipovškovich.
Fotografija je last Nuške Vode, fotograf neznan.*

Janez Kmet je, star slaba tri leta, izvedel, da mame nima. »Bil sem še premajhen, da bi se zavedal te izgube. Pojma mame ne poznam.«¹² Jože Brilej je vojna leta preživel pri stricu Stanku, kjer mu je bilo zelo hudo predvsem zato, »ker nisem smel več živeti z mamico in očkom. Življenje je bilo težko, ker je primanjkovalo hrane, kruha je bilo malo, mleka in sladkorja pa skorajda nič ... V tistih hudih časih me je začela obiskovati prijetna tovarišica, ki me je spraševala, kako se počutim, če kaj potrebujem. Šele po vojni sem zvedel, da je to nesebično pomoč vodila Mami (Ana) Zihlerlova.«¹³ Šoloobvezni otroci so bili prikrajšani za možnost šolanja v slovenskem jeziku, kajti ravno šolsko okolje je bilo bistvena sestavina raznarodovalne politike vseh treh okupatorjev. Pojavila se je situacija, ko se je otrok spraševal, kako, kaj in tudi o čem s kom govoriti. Nastal je svet, ki je zahteval previdnost in oblikovanje »strategije preživetja«.¹⁴ Hude posledice za stanje slovenskega šolstva je bilo moč opaziti zlasti na tistem območju, ki ga je zasedel nemški okupator. Italijanski za njim seveda ni veliko zaostajal, zlasti če upoštevamo, da sta na Primorskem potekala raznarodovanje in ideologizacija že ves čas med obema vojnoma. Za slovensko osnovno šolo se je trudilo partizansko gibanje, ki je prve ustanovilo že spomladi leta 1942; nastale so hkrati z osvobojenim ozemljem. A življenje teh prvih šol je bilo kratko, kajti šolsko leto se je kmalu

---

¹² Prav tam, str. 19, 45.

¹³ Ilegalčki, Vojna Ljubljana 1941–1945: iz zapuščine Ade Krivic, 1. del, 2004, Spomini Jožeta Brileja, str. 49.

¹⁴ Pelikan Egon, Šola in otroštvo v Julijski krajini med obema vojnoma, v: Zgodovina otroštva/History of Childhood, 2012, str. 529, 530.

končalo zaradi zaostrenih vojnih razmer. Po kapitulaciji Italije pa so vse do konca vojne partizanske šole obnavljali in ustanavljali na celotnem slovenskem ozemlju.¹⁵

Otroci iz Podpreske v partizanski šoli v hiši št. 12 pri Lukeževih leta 1945. Pri tabli Francka Benčina, učiteljica pa je bila Cilka Pejnovič. Na šolski tabli je napis: "Kje je zdaj moj očka? Tam med partizani hrabro se bojuje, domovino brani!" Foto: Edi Šelhaus.

Otroci se seveda različno odzivajo na vojne dogodke in sestavljajo lastno kronologijo ključnih vojnih dogodkov na temelju trenutkov, v katerih je vojna zanje postala stvarnost. Na njihove reakcije vplivajo starost, razvojna faza, čustvena odzivnost, spol in različne vojne izkušnje.¹⁶ Dejstvo pa je, da je otroško trpljenje v vojni eden od pokazateljev celotnega trpljenja nekega naroda.¹⁷ Vendar je v otroški naravi, da iz vsakega položaja izvleče najboljše. Mladi ljudje hitro odrinejo grozljive dogodke, da bi z vso energijo živeli v vsakdanjiku.¹⁸ Zagotovo pa posledice vojnega obdobja nosijo s seboj vse življenje, kajti razmere so v njihovem spominu pustile neizbrisen pečat.

¹⁵ Deželak Vida, Ocene in poročila: Slavica Pavlič, Viktor Smolej, Partizansko šolstvo na Slovenskem, v: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1982, št. 1-2, str. 287.

¹⁶ Gombač Metka, Gombač Boris, Trpljenje otrok v vojni, Sedemdeset let po zaprtju italijanskih taborišč, 2013, str. 219.

¹⁷ Prav tam, str. 219.

¹⁸ Ivan Ott, Otroci, žrtve vojne, 2009, str. 21.

izhodišča za pogovor o filmu

sebastijan

Povprašajmo otroke, kakšen se jim je zdel Sebastijan. Kakšne značilnosti so opazili pri njem? Je pogumen, samostojen, odločen, trmast, odrezav? Kakšen še? Kje v filmu so opazili te značilnosti? Kako Sebastijan preživlja svoj vsakdan? Kaj počne, s kom se družijo? Ima veliko prijateljev? Hodi v šolo? Je vsakdan otrok pri nas podoben Sebastijanu? V čem da in kakšne so razlike?

sebastijanova družina

Sebastijan je brez staršev in zanj skrbi Cezar, ki ga deček doživlja kot svojega dedka. Kdo še sestavlja Sebastijanovo družino? Kdo skrbi zanj in kako? Kako se Sebastijan počuti v svoji družini? Kakšni so odnosi med njimi – se veliko družijo, si pomagajo in zaupajo? So iskreni? Ali Sebastijan pogreša svojo mamo? Kaj ve o njej? Zakaj mu Cezar prikriva, kaj se je z mamo zgodilo v resnici? Kaj menijo otroci o tem? Je bilo prav? Zakaj da in zakaj ne?

Cezar pa ne prikriva le zgodbe o Sebastijanovi mami. Neiskren je tudi v pogovoru o pogonu na Belo. Kaj menijo otroci, zakaj se zlaže Sebastijanu? Menijo, da bi moral storiti drugače? Zakaj da in zakaj ne?

bela in sebastijan

Sebastijan kar ne more in ne more verjeti zgodbi, ki kroži med vaščani o podivjanem psu. Ko prvič sreča Belo, podvomi še toliko bolj. Zakaj se Sebastijan ne boji Bele? Ali se ona boji njega? Kako se do njega vede na začetku? Zakaj? Kdaj mu začne zaupati in kdaj postaneta prijatelja? Kaj vse počneta skupaj in kako si pomagata? Komu vse pomaga Bela?

Povprašajmo otroke, kaj sami radi počnejo s prijatelji. Imajo tudi oni žival za prijatelja? Kdo je za njih pravi prijatelj? Poznajo otroci še kakšno zgodbo o prijateljstvu med živaljo in človekom iz sveta literature ali filma?

strah pred živalmi

Cezar in vaščani so prepričani, da je Bela tista, ki pleni ovce. Zakaj menijo tako? So jo kdaj videli na lovu? Zakaj se je bojijo? Je njihov strah upravičen? Kaj pa Bela? Se tudi ona boji vaščanov? Zakaj?

Cezar Sebastijanu ne verjame na besedo, da Bela ni nevarna in podivjana zver. Kdaj Cezar vendarle spremeni svoje mnenje? Kaj ga prepriča v nasprotno? Kako se nato spremeni njegovo odnos in kaj se zgodi z Belo? Je tudi nas strah kakšne živali? Zakaj? Od kod izvira naš strah? Smo imeli z njimi slabe izkušnje ali smo se strahu naučili?

narava in življenje v gorah

Sebastijan živi v majhni vasici visoko v Alpah. Kakšno je življenje vaščanov? S čim se preživljajo? Kakšno je življenje otrok? Kaj vse počnejo? Kako se igrajo? Kakšen je odnos vaščanov do narave in živali? Kakšen odnos ima do živali Cezar? Kaj pa ostali vaščani? Je njihov odnos drugačen? Kako? Kaj pa mi? Kakšen je naš odnos do živali in narave? Se radi odpravimo v naravo in gore? Poznamo pravila obnašanja v gorah? Vemo, da so nekatere živali in rastline zaščitene? Zakaj?

Je življenje v vaščanov v filmu podobno našemu? V čem da in v čem ne? Kakšne so prednosti in slabosti življenja v gorah, na vasi in v mestu? Kje bi otroci najraje živeli? Zakaj?

Narava v filmu igra pomembno vlogo. Povprašajmo otroke, kako se narava skozi film spreminja. Pomislimo na različne prizore, na primer igro Bele in Sebastijana v različnih letnih časih, pogon vaščanov, beg pred nemškimi vojaki ... Kako narava v teh in drugih prizorih vpliva na potek zgodbe, kako na naša občutenja in doživljanje?

življenje v času vojne

Film se dogaja med 2. svetovno vojno, leta 1943. Kako vojna v filmu vpliva na življenje Sebastijana in kako na preostale vaščane? Kakšen je njihov odnos do nemških vojakov? In kakšen odnos imajo nemški vojaki do vaščanov? Kakšen pa je odnos nemškega poročnika? Kaj se v vasi dogaja? Komu pomaga Viljem in zakaj? Zakaj morajo določene skupine ljudi bežati čez gorski prelaz? Zakaj se Angelina na vrne domov? Kam se odpravi in zakaj?

Skupaj raziščimo čas druge svetovne vojne, dogajanje v Evropi in pri nas ter poiščimo različne zgodbe otrok tistega časa.

dodatne dejavnosti

V knjižici poiščimo mladinski roman *Bela in Sebastijan*. Primerjamo zgodbo in like iz filma z zgodbo in liki v knjigi.

Film **Bela in Sebastijan** prikazuje življenje v gorah v času druge svetovne vojne. Oglejmo si tudi druge filme s podobno tematiko. V dokumentarnem filmu **Otroci z gore Napf** sledimo vsakdanu otrok v švicarskem visokogorju danes. Odraščanje v vojni z različnih zornih kotov prikazujejo filmi **Tahan, Bekas, Lore** ... Za večino omenjenih filmov so na voljo

Kinobalonova pedagoška gradiva, ki so v elektronski obliki dostopna na spletni strani

<http://www.kinodvor.org/kinobalon/gradiva-za-ucitelje-in-starse/>. Filma **Tahan** in **Otroci z**

gore Napf spremljata tudi Kinobalonovi knjižici, prav tako prosto dostopni v elektronski obliki na spletni strani <http://www.kinodvor.org/kinobalon/knjizna-zbirka-kinobalon/>.

Čas odraščanja v vojnem času v naših krajih, natančneje v okupirani Ljubljani, obravnavata razstava in strip z naslovom *Spomini in sanje Kristine B., Ljubljana 1941–1945*, ki so ju ob 70-letnici 2. svetovne vojne pripravili v Mestnem muzeju Ljubljana. Obiščimo razstavo ali poiščimo strip v knjižnici.

viri

Brunner, Ula in Taylor, Kirsten (ur.): *Film des Monats 12/2013: Belle & Sebastian*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung/bpb; Berlin: Vision Kino, 2013. Dostopno na: <http://www.kinofenster.de/download/monatsausgabe-belle-und-sebastian.pdf>.

Deželak Vida: *Ocene in poročila: Slavica Pavlič, Viktor Smolej, Partizansko šolstvo na Slovenskem*. V: Prispевki za zgodovino delavskega gibanja. Ljubljana: Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, 1982.

Gombač, Metka in Gombač, Boris: *Trpljenje otrok v vojni, Sedemdeset let po zaprtju italijanskih taborišč*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.

Hribar, Drago (ur.): *Taboriščniki – ukradeni otroci: 60 letnica nacističnega genocida*. Ljubljana : Društvo taboriščnikov - ukradenih otrok Slovenije, 2002.

Štrajnar, Milena (ur.): *Ilegalčki, Vojna Ljubljana 1941-1945: iz zapuščine Ade Krivic*. Ljubljana : Društvo ZAK, Društvo za proučevanje zgodovine, antropologije in književnosti, 2004.

Kolar Vitka, Šelhaus Edi, *Dobro jutro, živali*. Ljubljana: samozaložba, 1991.

Mušič, Vladimir Braco: *Otroštvo v znamenju vojne*. Novo mesto : Goga, 2006.

Nedog Urbančič, Alenka: *Otroci revolucije: kratek pregled dela slovenskih otrok med narodnoosvobodilnim bojem ob petnajsti obletnici njihove - Pionirske organizacije*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, Muzej narodne osvoboditve, 1957.

Ott, Ivan: *Otroci s Petrička, Ukradeno otroštvo*. Celje: Celjska Mohorjeva družba 2008.

Ott, Ivan: *Otroci, žrtve vojne: trpljenje otrok v Jugoslaviji od 1942 do 1948*. Celje : Celjska Mohorjeva družba, 2009.

Pelikan Egon: *Šola in otroštvo v Julijski krajini med obema vojnama*. V: Zgodovina otroštva/History of Childhood, 2012.

Retzl, Lisa in Obid, Vida: *Partizanski otroci : preživeti, živeti*. Celovec: Drava, 2006.

Šelhaus Edi: *Fotoreporter*. Ljubljana : Borec, 1982.

Vodopivec, Peter: *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2007.

Kinodvor.
Mestni kino.

